

Razumljivo, da postopaškemu polproletariatu visoških revolverjev odreka spričo njihovega prostaštva vsakršno sposobnost plemenitejšega doživetja — od tod njih pohlep da zaslužnijo, ponižajo konteso Ano, da bi oskrunili to čudovito poetično bitje.

Spopad med plemenitim kmetstvom in prostaškim polproletariatom je črno-bel, prikazan tudi kompozicijsko v dveh zaporedoma se menjajočih, nezdržljivih, le v končni smrti dotikajočih se ploskvah. Tako je Tavčar v tistem času dejansko afirmiral našega kmeta kot neuničljivo postojanko slovenstva pred nemško penetracijo. Hkrati pa je tako dejansko prezrl kvalitete proletarca, ker je bila internacionalna solidarnost takratnega borbenege proletariata v ópreki z njegovim nacionalizmom.

Pri Prežihu se ta problem zamota, rešuje pa ga Prežihovemu času ustrezajoča naprednejša osveščenost.

(Konec prihodnjič)

Anton Bajec

KAKŠEN BI BIL IDEALNI SLOVENSKI KNJIŽNI JEZIK

Ob Slovenskem pravopisu človek nehote s trpkostjo pomisli, kako preprost bi bil lahko naš knjižni jezik, če ga ne bi težilo breme tradicije. Štiristo let pisanja prav gotovo pomeni za narodno življenje neskončno veliko, vendar prinaša s seboj zaplete, lastne vsakemu zgodovinskemu pravopisu. S tem mislim težave, nastale v zgodovinskem razvoju govornega jezika, n. pr. moderno vokalno redukcijo, to je pešanje in nemitev kratko poudarjenih in nepoudarjenih *i* in *u*, pa tudi prehod velarnega *l* v dvoustnični *lj*, zlasti pa številne nepravilne posege slovničarjev, zgledujočih se po drugih slovanskih jezikih, posebno po stari cerkveni slovanščini. Zapeljani od panonske teorije so pomaknili osnovo knjižnega jezika za sedemsto let nazaj, seveda nedosledno, tako da so mešali slovenske elemente s tujimi. Saj jim ne zamerimo, če so v boju za obstanek v časih najhujšega nemškega pritiska s posebnim poudarkom kazali na častitljivo starost slovenskega knjižnega jezika, češ saj se mirno lahko postavi ob stran nemškemu, vendar se nam to šopirjenje s pavjim perjem bridko otepa, saj smo s tem naše pisanje neznosno zapletli.

Vzemimo, da bi Slovenci na današnji visoki kulturni ravni še ne imeli knjižnega jezika. Seveda je taka domneva nespametna, saj bi se brez njega ne mogli povzpeti tako visoko, pa vseeno postavimo, da je tako. Kako bi neki začel Trubar dvajsetega stoletja? Katero narečje bi izbral za osnovo pismenemu jeziku? Njegova naloga bi bila danes brez primere težja kakor pred štiristo leti, ko še ni bilo razločka med preprosto in omikano govorico, ko je bil ves narod pravzaprav le sam kmet. (Seveda je to gola predpostavka, saj bi bil današnji ljudski govor brez vplivanja knjižnega jezika zelo drugačen, dosti siromašnejši). Mislimo si torej, da je ta moderni Trubar jezikovni genij, ki pozna zgodovino jezika in vsa poglobljena narečja. Kako bi zasnoval in skrojil naše pisanje? Verjetno bi se mu govornjeni jezik današnjih osrednjih narečij ne zdel ne dovolj razumljiv ne dovolj čeden. Ali naj bi vzel gorenjščino? Glagolski tip *misəlt, misləm, sem mislu, sem misəlna, smo misləl* se roga vsakemu slovničarskemu pojmovanju obrazil in vsakemu paradigmaticiranju. Ta nemogoča vokalna redukcija bi ga nujno pripeljala do tega, da bi se razgledal po na-

rečjih, kjer je še ni ali vsaj ne toliko, in s tem hočeš nočeš po zgodovinskem razvoju jezika. To se z drugimi besedami pravi, da nimajo prav tisti, ki bi hoteli redukcijo v večji meri upoštevati v današnjem knjižnem jeziku, četudi morda samo v pogovornem. Sicer pa danes že lahko trdimo, da se je ta bolezen jezika, ta rakova rana — vokalna redukcija — pod vplivom knjižnega jezika jela celiti in da marsikateri onemeli *i* ali *u* že spet oživlja. Seveda pa ne bo izginila popolnoma brez sledov, saj je tudi današnji knjižni jezik že sankcioniral pisavo *oljka, majhen, šolen, malce, zgolj, zaljšati, vsak, starši, kmečki, Micka, pirh, snoči, stran, gor, dol, ob pol dveh, popol brat, ob četrt na dve, pomniti, plesniti, vislice, trska, zajtrk, dveh, obeh, nečimrn, zanikrn, mesca, kamna* za protestantovske oblike *oljika, majhin, šolin, malice, zgoli, zališati, vsaki, stariši, kmetiški, Micika, piruh, sinoči, strani, gori, doli, ob polu dveh, po poli brat, ob četrti na dve, pomneti, plesneti, viselice, treska, zajutrek, dvejuh, obejuh, meseca, kamena* itn. Najin je spodrinil najun, ker je pač končni samoglasnik oslavljen. Danes že beremo *nadjati se, se je zavedla, pod pasho*, nasprotno pa tudi *rudeč po rumen in sinaha za snaha*. Vidite torej, da je knjižni jezik zaradi neznanja piščočih sprejel nekatere redukcije govornega jezika. Dokler se to dogaja samo v korenskih delih in v končnicah okamnelih prislovov, nič hudega, če pa bi dovolili redukcijo tudi v obrazilih samostalnikov, pridevnikov in glagolov, bi bilo razdejanje popolno.

Pustimo utopične sanje o ustvarjanju sodobnega knjižnega jezika pa se vrnimo k današnji stvarnosti. Dejstvo je, da se je skoz stoletja nabrala v našem pisanju kopica stvari, ki so nam danes cokla. Da ni tradicije, bi mirno pisali v za vsak trdi *l* in ga izgovarjali dvoustnično: *sov soli, kov kola, gov gola, bev bela, povh, vovk, bovha, sem dav, sem piv*; skupini *-al* in *-la* bi za gotovo pisali in izgovarjali *-u*: *cerku, misu, nesu, vidu, pavc, bravc, kozovc*. Tako bi bila s pisavo zagotovljena tudi pravilna izreka, zakaj kjer bi se *l* pisal, bi se tudi izgovarjal. Kakšna olajšava za naše učitelje in šolarje! Tako pa se morajo učiti zapletenih pravil in silo izjem. Kdor ne verjame, naj pogleda izgovor trdega *l* v Ruplovem pravorečju s tremi vzorci izgovora, ki pa se po vrhu še vsak čas menjajo: 1. *bravca*, 2. *darovavca* ali *darovalca*, 3. *napadalca*. Priznajmo, da je pri nas kljub uradni prepovedi pod vplivom pisane besede še dosti skritega eljkanja. Na predavanju v Slavističnem društvu mi je vrsta slavistov zatrdila, da sicer izgovarjajo *igravci*, vendar pa samo *igralke*. Če se to dogaja pri strokovno izobraženih ljudeh, kako naj bi zamerili otroku, ki še črkuje. Vsa prizadevanja slovenskih slovničarjev zadnjih petdesetih let so menda bob ob steno, ker zmaguje črka. In vendar ni dvoma, kakšen je danes izgovor trdega *l*, kjer se je razvijal organsko. O tem nam priča n. pr. pisava *postovka* za protestantsko *postolko*, pa tudi pisava krajevnih imen in priimkov: *Dovje, Sevca, Avče — Podbevšek, Kavc, Vodušek* (iz *ondol-šek*), *Premru* itn. Človek se v trenutkih malodušja skorajda sprašuje, ali se ne bi kazalo vrniti k jedelj pomaranči!

Kolikšna je moč črke in tradicije, kažejo tudi odgovori na anketo pravopisne komisije glede pisave imen za delujoče osebe, ki naj bi se poslej pisala *-avec, -ivec*. Zgodovina jezika upravičuje samo pripono *-vec*. Tako so pisali Slovenci od Trubarja do vključno Prešerna (ah, malo postojva, preljubi plesavec — in vseh gozda prebivavcev!). L. 1862 so Svetec, Levstik in Cigale prevzeli hrvaško pripono *-lac*, ki se je tam po analogiji zelo razmahnila, čeprav tudi sh. pozna pripono *-vác*, n. pr. *skakavac*. Toda vtem ko je hrvaščina ohranila velarnost *l-a* in ima v rodilniku *vladaoca*, so pri nas pod vplivom pisave in po obrnjenem pravilu: govori, kakor pišeš jeli izgovarjati *vladalca*.

Pleteršnik piše dosledno *-vec*, Škrabec, Levec in Breznik do l. 1935 predpisujejo isto. Lahko rečemo, da Svetčeve reforme ni sprejel noben slovnicař. Šele 1935 se je Breznik vdal pod nekim pritiskom, vendar le nerad. Sedaj je nedosledna pisava na *-lec* v rabi nekako 25 let. Vtem ko je bila prejšnja pisava enotna, dosledna in preprosta in je podpirala pravilno izreko, ima pisava na *-lec* vse polno izjem: *pivec, delavec, brivec, volivec, ponavljavec, kujavec, bahavec, lučavec, razdiravec, spavec, ščipavec, tajivec, tarnavec, vejavec, veka-vec, vnemavec, vohavec, zajedavec, zaklinjavec, zmikavec, žagavec, žvižgavec*, da jih naštejemo vsaj nekaj iz SP 1935 in SP 1950.

O ti dokaj globoko segajoči spremembi smo vprašali za svet obe najmočnejši slavistični središči. Maribor je izrazil strah, da bi nove oblike po Štajerskem izgovarjali *brafka, brafci*. Ta pomislek seveda ne drži, saj morajo tudi Štajerci v zborni izreki izgovarjati *louca, ouca*, ne pa *lofca, ofca*. Pa saj so tudi doslej imeli predpisan izgovor *brauka, brauci*, kaj so mar izgovarjali *bralci*? Izgovor dvoustničnega *u* je pač žrtev, ki jo od njih terjajo enotnost zborne izreke! Drugi mariborski pomislek poudarja moč tradicije in s tem se strinjajo tudi ljubljanski anketiranci. Njih predlog se glasi: Pisava *-avec, -ivec* naj se uvaja neobvezno, saj bi sedanja kljub prepovedi ostala vsaj še pol stoletja. Naj raba odloči, kaj bo zmagalo! Menim, da je predlog sprejemljiv in da dvojnica *iskalec — iskavec* res ne more motiti. (Prim. Vodnika: se bomo zmedile, iskavca dobile!)

Hude preglavice nam delata tudi glasova *lj, nj*. Kdo od nas še ni pogledal v SP, kako se piše katera od besed *bakla, bergla, burkle, cokla, kikla, krogla, prekla, škatla, orgle, angel* ali pa *godlja, halja, petlja, raglja, sablja, štorklja, tempelj, nagelj, mandelj*? Res je sicer, da gre za dve različni priponi, vendar nam to bore malo pomaga, ko pa jih v izgovoru večina Slovencev ne loči več. Gorenjci, ki švapajo, izgovarjajo *čikva*, vendar pa ne *škatva, krogva*. Dolenjci pa niti tega kriterija nimajo, ker izgovarjajo obrazili *-lja* in *-la* enako. Podobno je z *nj*. Zakaj pišemo *prihodnji: zahodni, slednji: naslednik, srednji: srednik, sprednji: prednik*? Zakaj imamo dvojnice *сосednji in sosodni, rešnji in rešni, sužnji in sužni dnevi*? Zakaj ima en Pravopis *povodnji mož, sodnji dan*, drugi pa že *povodni, sodni*? Zakaj otroci tako radi zapišejo *lažnjiv, ljubeznjiv*? Vse samo zato, ker smo Slovenci razen nekaterih obrobni narečij izgubili topljena glasova *lj, nj*. Na Gorenjskem izgovarjajo *kona, krala*, drugod *kojna* ali celo *koja*, zborna izreka pa vzdržuje glas, ki se ga moramo učiti izgovarjati. Za kaj bi se neki odločil moderni Trubar? Najbrž za pisavo in izgovor *kojna, krala*.

Dosti sitnosti so nam nadrobili tudi »zakonodavci« našega jezika. Čemu si moramo zapomniti, da je množinski rodilnik *stvaric, živalic*, ko pa bi bilo dosledno in tudi govornim *stvarc, živalc*. Enako po stari slovanščini pišemo z *mislijo, boleznijo*, izgovarjamo pa z *miseljo, bolezenjo*, kakor so pisali protestanti. Iz istega vira je gen. pl. *narečij, kopij, poslopij, poglavij*; zgodovina jezika nas uči, da je to napeti izgovor polglasnika v stesl., naše oblike pa so bile *posloppi* itd., kar bi se danes izgovarjalo in lahko tudi pisalo z dolgim *i: poslopij*.

Nadalje je po stari cerkveni slovanščini vpeljano ločevanje med primernikom pridevnikov in prislovov: *dražje, lažje, težje: draže, laže, teže*. V govornjeni besedi tega razlikovanja ni, tudi vrsta pisateljev ga je opustila, da ne govorim o šolskih nalogah.

Ločevanje med predponama *v-* in *-u* nam dela velike preglavice. Slovnica uči, da *u-* pomeni odmik ali dovršitev dejanja, *v-* pa gibanje v notranjščino:

ubežati, uiti, umoriti: vriniti, vpeljati, vpisati. Tako si privoščimo razkošje duhovitih dvojnic in pišočega še bolj zmedemo: *vliti vodo v škafo: dež se ulije, vdreti v deželo: zemlja se udre, vbiti v glavo: ubiti lonca, vdati se v usodo: tla se udajo.* Take poslastice so res mične za kultiviran jezik, a po nepotrebnem otežujejo pisanje. Poleg tega pa je cela kopica sestavljenk, pri katerih mora celo slovničar pogledati v pravopis, kako se pišejo, *n.pr. uskladiščiti, uigrati se, upoštevati, udobrovoljiti* in pod. Vse to ločevanje je umetno, knjižno, brez potrebe vpeljano po stsl. Danes se obe priponi izgovarjata enako: za vokali dvoglasniško, med konzonanti pa *u*: *z delom se ubadati, iglo v prt vbadati.* Še Prešeren je obe priponi rabil svobodno; če je potreboval zlog, je pisal *u*, sicer pa *v* (kako in kaj ušec se Kranjcem poje; kò se zá te jè unélo; kaj prida slišjo všesa naše rade; junaško vmreti.) Morda bo kdó dejal, da vseeno ločimo tudi v govoru *u* od *v* pred *r* in *l*, *n. pr. vrezati: urezati jo, vročiti: uročiti, vrasti se v skupnost: urasti prvim hlačkam, vleči se kot megla: uleči se na tla.* Ponekod ta razložek zares obstaja, vendar je vprašanje, ali to opravičuje tolikšno izumetničenost pisave.

Podobno je s predpono *vz-*. Ne rečem, da v vsakdanji govorici ni več sledu po nji, vendar je docela odveč pisati *je vzbudil, vzrastel, vzdramil, vzfrfotal, vzletel.* V slovenščini so se ščasoma obrusile predpone *vz-*, *iz-*, *raz-*, toda kje je rečeno, da jih moramo v knjižnem jeziku od mrtvih obujati. Zgledi *testo shaja, tovariši se shajajo, z njim je težko shajati* se sicer govore enako, a iz stavčne zveze se takoj lahko razbere pomen.

Najbrž smo Slovenci močno potrebovali predpono *pro-*, sicer je ne bi bili po nepotrebnem privlekli iz slovanske ropotarnice. Morda si celo kaj domišljamo, da lahko ločujemo med *preučiti in proučiti*, vendar lahko rečemo, da domača predpona *pre-* izraža prav vse tisto in še več kakor tujka *pro-*: *predreti, pretéči, preobleči se.* Danes seveda ne moremo več brez nje.

Večina napak, ki jih tako vneto preganjamo po šolskih nalogah, ima svoje opravičenje v govoru. Otroci pišejo z *-ov-* *kilav, krastav, pritlikav, lastavica, kukavica, nogavice, ščinkavec, češnjev, kruljev, stričev.* Zakaj ne moremo iztrebiti napak *zaželjen, prenešen.* Zato, ker jih je ustvarila nalika po želja, *ponošen* in potrdila raba vsakdanjega govora. Čudne so muhe knjižne pisave: nekatere nalike je sprejela, druge trmasto zavrača. Kdor bi danes prvič zapisoval slovensko besedo, bi jih prav gotovo sprejel. Lahko rečemo, da bi pisal jezik, ki bi bil zelo blizu Prešernovemu, seveda brez apostrofov.

In poudarek na priponah. Zakaj predpisujemo *škódoovati*, če pa ne dovoljujemo izreke *škódvat*? Čemu vztrajati na poudarkih *vzdíhljaj, pohújšljiv, krompírišče, kúretina*, če ne dovoljujemo ljudske izreke, recimo: *kúretna.* Knjižni jezik je pač začel poudarke na obrazilu izenačevati, zlasti pa odklanjati poudarek na četrtem zlogu od konca, in je rajši spremenil stranski poudarek v glavnega. Nič ne dvomim, da se bo nekaj podobnega prej ali slej zgodilo tudi pri glagolu: po najčešče rabljenem sedanjiku *vóščim* že nastopa nedoločnik *vóščiti* in opisni deležnik *vóščila.* To je po Štajerskem že skorajda pravilo. Ne zatiskajmo oči pred dejstvom, da naš knjižni jezik ne temelji več samo na izreki kmeta iz osrednjih narečij!

Kakšno bi bilo naše besedišče, če bi vsaj za trenutek mogli pozabiti na germanizme in razne druge *-izme*? Menim, da bi postavili za edino pravilo: kar je za izražanje potrebno, obdržimo, vse tisto pa, kar je le imenitno in narejeno, lahko odpade. Sicer sem pa o tem že tolikokrat govoril, da se res ne maram ponavljati.

Če bi hoteli pisavo bistveno olajšati, bi morali vpeljati še marsikatero spremembo, n. pr. 1. nedoločnik se piše brez končnega samoglasnika in tako odpade težavno ločevanje od namenilnika; 2. stopnjevanje z *bolj* se lahko rabi, kje se tako govori; 3. dvojina se rabi samo za moški spol; 4. vpeljali bi oblike *mojga, svojmu*; 5. izenačili bi pisavo *zvezki: lesti*; 6. besedo deliš, kjer ti na koncu vrste zmanjka prostora; 7. sestavljena krajevna imena pišeš v vseh delih z veliko začetnico; 9. vejico postavljaš, kjer narediš odmor, itn.

Vendar so vse to samo lepe sanje, ker do take poenostavitve nikoli ne bo prišlo. Tradicija je premočna in preveč bi bilo očitarjev. Še zmeraj namreč veljajo Kreljeve besede: Eden sentencije, drugi besede, tretji puštabe, četrti tipfeljne ali črke, peti pa ne vem kaj graja. In navada je per ljudeh, da znajo bolje opravljati kakor popravljati. In berž bil v drugih obeh kakor v svojih trame vidiijo. Inu gdo oče ali more vsim ljudem, vsakateri glavi vstreči? To se bo videlo tudi pri novi izdaji SP, kjer bo marsikatera reforma zaradi odpora javnosti odpadla.

Zatorej se bomo še naprej učili knjižnega jezika kakor tujega, ostane nam edina tolažba, da je tako tudi pri vseh kulturnih narodih. Le kdo bi si drznil s tako globokimi posegi razbijati stavbo sedanjega knjižnega jezika in si nakopati očitek herostratstva?

Kljub vsemu pa velja, da bi se naše pisanje moralo olajšati, kjer to gre brez hudih pretresov. Pisci se morajo znebiti občutka negotovosti! Saj vendar ne more biti v redu, če se mi je znanstvenik pritožil, da mu dva slavista ne popravljata enako. Smešno je, če profesor slovenščine popravi nalogo prijateljevemu sinu in oba pišeta za — slabo. Kako je moglo priti do tega? Ker je vsak korektor iz druge puristične šole, vsak ima svojega konjička in svojo proskripcijsko listo.

Dve vrsti purizma nam vežeta roke. Prva ‚gode germanizme‘, resnične in navidezne od Levstikovih časov sem. Svojo šolo sta si tu vzgojila Levec s Pravopisom in Funtek kot urednik in profesor na učiteljišču. Druga smer se otepa po nepotrebnem sprejetih slovanskih izposojenk. Sem bi lahko šteli že Prešernov nastop proti ilircem in Bleiweisov boj zoper ‚lunin jezik‘, vendar je bil ta tok prav do konca stoletja precej šibak, saj se je v strahu pred germanskim navalom spogledovala z ilirizmom večina pesnikov in pisateljev, posebno pa časnikarjev. Šele Cankar se je zavestno uprl poplavi nepotrebnih slovanskih izposojenk. Dokaj silnejši pa je bil val v dvajsetih letih tega stoletja, ko so iz naših čitank trgali Cankarjeva Nebesa pod Triglavom, češ da je to separatistično berilo. Znanstveno je to smer podprl dr. A. Breznik z razpravo Jezik naših časnikarjev in pripovednikov, čeprav ne s tem namenom.

Tudi drugi narodi imajo svoje bruse in antibarbaruse, vendar se zdi, da smo Slovenci dosti bolj pikolovski. Čistili in trebili smo na levo in desno, dokler se nismo znašli v zadregi za izraz. Nismo pomislili, da je knjižni jezik resda ‚nadstavba‘, vendar pa nima temeljev v zraku. Ne smemo pozabiti, da ima ta ‚naddialekt‘ korenine v domači zemlji, čeprav mu koreninice lahko srkajo sokove tudi zunaj meja.

Današnja pravopisna in slovniška pravila so prezapletena in preozkosrčna, slovensko pisanje je treba sprostiti nepotrebnih vezi. Vse lepo, če veš ločiti med *sam sebe* in *samega sebe*, če znaš po nekih zapletenih pravilih postavljati nedoločniški predmet ob zanikanem povedku zdaj v rodilnik, zdaj v tožilnik, vendar obdrži modrost zase in ne predpisuj je drugim! Celó za slavno Uršo Plut je veliko vprašanje, ali je res tako nespodobna, kakor je razvpita. S takimi

in podobnimi utesnitvami smo prišli tako daleč, da ga danes ni pisca na vesoljnem Slovenskem, ki bi mu korektor ne mogel popravljati: ko se ogneš Scili, pač zapadeš Karibdi.

Če pravim, da je treba pisanje sprostiti, nikakor ne mislim, da bi morali sankcionirati vse barbarizme in odpreti vrata anarhiji. Najti je treba pravo mero! Še zmerom ne bomo dovoljevali germanizmov, kakor n. pr. *švasati*, *žnidar*, *žiher*, pa tudi ne cvetk: *častna reč*, *nima veze*, *zalagati se po tem vprašanju* in podobno. Če že po eni strani sprostimo besedišče, moramo po drugi strani nategniti vajeti, ko gre za slog. Ogibati se je nepotrebnega tujčevanja, uporabljati domača rekla in slovensko vezavo, razvezati težke glagolniške sklope in kopice roditeljskih. Prizadevajmo si za okretno, če že ne elegantno izražanje, pilimo skrbno in ne dajajmo spisov neizdelanih v tisk, prizadevajmo si za najbolj ustrezen izraz, da z njim res zadenemo žeblico na glavico! Naš časnikarski, pa tudi znanstveni in celo leposlovni slog je le prečesto poln anakolutov, nedokončanih stavkov in neizpeljanih misli. Francoski znanstvenik bi si s čim takim sploh ne upal stopiti pred javnost. Neki natančno določen minimum zahtev mora ostati tudi po sprostitvi besedišča in tega bi moral vsak naš inteligent upoštevati, na pamet znati, sicer naj bi se ne lotil pisanja!

Tudi po naših šolah bi moralo biti brez primere več vaj za okretno izražanje. Prav, če od časa do časa malo urimo duha z analiziranjem, vendar pri nas gonimo analizo, kakor da je sama sebi namen. To namreč k lepemu slogu ne prispeva dosti več kakor ekserciranje na kasarniškem dvorišču k zmagi v atomski vojni.

Bruno Hartman

JEZIK V GLEDALIŠČU

Ena najimenitnejših sestavin dramskega gledališča je govor. Dramatik oživlja like, ki v medsebojnih odnosih in dejanjih gradijo dramsko idejo v pretežni večini z govorno besedo, pa naj se dandanes nekatere skrajno avantgardistične smeri še tako trudijo, da bi jo kolikor mogoče razvrednotile. Iz besed, ki jih govorijo posamezne osebe, se kaže njihovo doživljanje in mišljenje, to pa jih sili k akcijam.

Zaradi tolikšne dramske funkcionalnosti so v gledališču vedno posvečali govoru posebno pažnjo, in to ne samo v tehničnointerpretacijskem pogledu, kar se veže na določena gledališko-slogovna obdobja in igralske šole, marveč govoru, ki je živa zvočna podoba literarnega jezika, kakršen se je izoblikoval skozi stoletja z zakonitostmi izgovarjave in kulturno-historičnimi izvornimi prvinami.

To raznoterost jezika je globokoumno in lepo objasnili Oton Župančič v Pismu o slovenščini na odru:

»... jezik ni samo vnanja fonetika. Če bi bil jezik gol mehanizem, bi najpopolneje govoril navit aparat, kakor na Kitajskem najbolje molijo mlini. Jezik je čustvo, misel, hrepenenje, ritem, ki se zaganja iz sedanosti v bodočnost. Vse, kar si, ves ti, s svojo osebno in svojo narodno preteklostjo.«

Od spoznanja, ki ga je Župančič pred dobrimi tridesetimi leti sredi dela za slovensko gledališče tako lepo formuliral, smo Slovenci prehodili precejšnjo